

HİKMET

ULUSLARARASI HAKEMLİ İLMİ
ARAŞTIRMA DERGİSİ

INTERNATIONAL PEER-REVIEWED JOURNAL
OF SCIENTIFIC RESEARCH



ADEKSAM
Gostivar
Makedonya - Macedonia

Yayın yılı/Year of publication: XII, Sayı/No: 24, Yıl/Year 2014/2



HİKMET

Uluslararası Hakemli İlmî Araştırma Dergisi
International Peer-Reviewed Journal of Scientific Research

Owner of the journal in the name of

ADEKSAM adına

Sahibi: Tahsin İBRAHİM

Editör - Editor in Chief

Prof. Dr. Fadıl HOCA / Prof. Dr. Fadil HOCA

Editör Yardımcısı - Assist. Editor

Doç. Dr. Mahmut ÇELİK / Assoc. Prof. Dr. Mahmut CELIK

Danışma Kurulu - Advisory Board

Doç. Dr. Abdülmecit NUREDİN

Doç. Dr. Mensur NUREDİN

Dr. Fatma HOCİN

Doç. Dr. Aktan AGO

Dr. Garip KARTAL

Dr. Osman EMİN

Dr. Taner GÜÇLÜTÜRK

Dr. Elvin HASAN

Bilim ve Hakem Kurulu - Science and Arbitral Board

Prof. Dr. Yusuf HAMZAOĞLU

(Makedonya / Macedonia)

Prof. Dr. Numan ARUÇ

(Makedonya / Macedonia)

Prof. Dr. Muhammed Nur DOĞAN

(Türkiye / Turkey)

Prof. Dr. Recai COŞKUN

(Türkiye / Turkey)

Prof. Dr. Oktay AHMED

(Makedonya / Macedonia)

Prof. Dr. Nazım İBRAHİM

(Makedonya / Macedonia)

Prof. Dr. Necati DEMİR

(Türkiye / Turkey)

Prof. Dr. Melahat PARS

(Türkiye / Turkey)

Prof. Dr. Mirjana TEODOSIJEVIC

(Sırbistan / Serbia)

Prof. Dr. Ksenija AYKUT

(Sırbistan / Serbia)

Prof. Dr. Gazmend SHPUZA

(Arnavutluk / Albania)

Prof. Dr. Lindita XHANARI

(Arnavutluk / Albania)

Prof. Dr. Kerima FİLAN

(Bosna Hersek/BosniaHerzegovina)

Doç. /Assoc.Prof./ Dr. Adnan KADRİÇ

(Bosna Hersek/BosniaHerzegovina)

Doç. /Assoc.Prof./ Dr. Tudora ARNAUT

(Ukrayna / Ukrainian)

Doç. /Assoc.Prof./ Dr. İrina DRİGA

(Ukrayna / Ukrainian)

Prof. Dr. Vugar SULTANZADE

(Azerbaycan / Azerbaijan)

Doç. /Assoc.Prof./ Dr.Mehseti İSMAİL

(Azerbaycan / Azerbaijan)

Sekreter/Tasarım - Secretary/Design:

İlker ALİ

Tercüme - Translation:

Ayhan ŞABAN

İrtibat - Contact: iletisim@hikmetdergisi.org / hocafadil@hotmail.com

web: www.hikmetdergisi.org / www.hikmetjournal.org

İçindekiler

/-mAlİ/ EKİNİN MORFOSENTAKSİ: BİLGİSAYAR DERLEM BAZLI ARAŞTIRMA

Prof. Dr. Oktay AHMED
(10 - 27)

MAKEDONCA-TÜRKÇE ARASINDAKİ KÜLTÜR ETKİLEŞMEDE DİL UNSURUNUN ÖNEMİ

Prof. Dr. Lidija ARİZANKOVSKA / Prof. Dr. Fadıl HOCA
(28 - 43)

MAKEDONYA TÜRK AĞIZLARINDA EK-FİİL

Prof. Dr. Nazim İBRAHİM
(44 - 57)

MAKEDONYA ÇOCUK VE GENÇLERİN EDEBİYATINDAN ÖRNEKLERİNDE OTOBİYOGRAFİK KONUŞMASI

Prof. Dr. Jovanka DENKOVA
(58 - 69)

KİŞİLİK VE ÇALIŞMA YAŞAMI

Prof. Dr. Şermin ŞENTURAN
(70 - 83)

MAKEDONYA'DA TÜRK KADINI VE KADININ TÜRK EDEBİYATINDAKİ YERİ

Doç. Dr. Mahmut ÇELİK
(84 - 95)

KIRGIZİSTAN'IN KÜRESEL VE BÖLGESEL GÜÇLER İLE İLİŞKİLERİNE GENEL BAKIŞ

Doç. Dr. Giray Saynur DERMAN
(96 - 113)

İKİNCİ DÜNYA SAVAŞINDAN SONRA MAKEDONYA'DA TÜRKÇE EĞİTİMİN VE TÜRKÇE DERSİN GELİŞİMİ

Mr. Osman EMİN
(114 - 129)

KARPOS FABRİKASI'NDAN ÜRETİLEN PREFABRİK KONUT BİNALARININ ENERJİ VERİMLİLİĞİNE İLİŞKİN UYGULAMALARININ KOMPLEKSİTESİ

Mr. Sci. Khrystyna Katol , Doç. Dr. Denis ZERNOVSKI
(130 - 141)

KOSOVA'DA TÜRKÇE EĞİTİMDEKİ SON GELİŞMELER VE TÜRKÇE DERS KİTAPLARININ YAYIMI

Dr. Taner GÜÇLÜTÜRK
(142 - 163)

LEYLA GENCER'İN SANAT KİŞİLİĞİ (LA DİVA TURCA)

Mr. sci. Gülten DVORNİC
(164 - 183)

İçindekiler

MORPHOSYNTAX OF THE TURKISH SUFFIX /-mAİ/: COMPUTER CORPUS BASED RESEARCH

Prof. Dr. Oktay AHMED
(10 - 27)

THE ROLE OF LANGUAGE IN INTER-LINGUISTIC (TURKISH AND MACEDONIAN) CULTURAL INFLUENCE

Prof. Dr. Lidija ARİZANKOVSKA / Prof. Dr. Fadil HOCA
(28 - 43)

THE SUBSTANTIVE VERB IN THE TURKISH SPEECH IN MACEDONIA

Prof. Dr. Nazim İBRAHİM
(44 - 57)

AUTOBIOGRAPHICAL DISCOURSE IN SOME NOVELS FROM MACEDONIAN LITERATURE FOR CHILDREN AND YOUTH

Prof. Dr. Jovanka DENKOVA
(58 - 69)

PERSONALITY AND WORK LIFE

Prof. Dr. Şermin ŞENTURAN
(70 - 83)

TURKISH WOMAN IN MACEDONIA AND WOMEN'S ROLE IN LITERATURE

Assoc. Prof. Dr. Mahmut CELIK
(84 - 95)

A GENERAL VIEW TO THE KYRGYZSTAN'S RELATIONS WITH THE REGIONAL AND GLOBAL POWERS

Assoc. Prof. Dr. Giray Saynur DERMAN
(96 - 113)

THE DEVELOPMENT OF EDUCATION IN TURKISH LANGUAGE AND THE TURKISH LANGUAGE AS A SUBJECT IN MACEDONIA AFER THE SECOND WORLD WAR

Ph.D. Osman Emin
(114 - 129)

COMPLEXITY OF RETROFITTING URBAN DISTRICTS ON THE EX- AMPLE OF PREFABRICATED RESIDENTIAL BUILDINGS PRODUCED FROM "KARPOS" FACTORY IN REGARD TO ENERGY EFFICIENCY

Mr. Sci. Khrystyna Katol, Assoc.Prof. Dr. Denis ZERNOVSKI
(136 - 141)

RECENT DEVELOPMENTS IN TURKISH EDUCATION IN KOSO- VO AND PUBLICATION OF THE TURKISH EDUCATIONAL BOOKS

Dr. Taner GÜÇLÜTÜRK
(142 - 163)

ARTISTIC PERSONALITY OF LEYLA GENCER (LA DİVA TURCA)

Mr. sci. Gülten DVORNIĆ
(164 - 183)

BAŞ YAZI

Balkanlar'da başta Türkçe olmak üzere, İngilizce ve Makedonca gibi üç ayrı dilde makaleleri ihtiva eden ve Rumeli'deki Türk – İslam kültürü yanısıra, genel olarak tarih, edebiyat ile sosyal ve iktisadi hayatla ilgili konuları yayınlayan yegane uluslararası ilmi – araştırma dergisi olması hasebiyle, hakemli bir dergi hüviyetine sahip olan HİKMET dergisinin 28. sayısı elinizde bulunmaktadır. Bu 28. sayı, değişik mahiyette ve farklı makaleleri içeren önemli bir dergi olarak HİKMET'in bu 28. sayısı ile Türk bilim kamuoyu yanısıra, uluslararası bilim kamuoyu karşısına da çıktığımızı memnuniyetle bildirmekteyiz. Bu sayıdan itibaren, HİKMET dergisinin Bilim ve Hakem Kurulu'na 8 değişik ülkeden üyelerin katıldıklarını iftiharla bildirmekteyiz.

HİKMET dergisinin 26. sayıdan itibaren yeni bir uluslararası boyuta, farklı bir konseptte ve formata kavuştuğunu bildirmek istiyoruz. Bundan böyle, HİKMET dergisi uluslararası ilmi dergiler tarama sistemine dahil olarak tam manasıyla hem ilmi seviyesini hem de uluslararası boyutunu yükselterek, tamamen uluslararası hakemli dergi hüviyetine kavuştuğunu rahatlıkla ifade edebiliriz.

HİKMET dergisinin bu 28. sayısında başta yurtiçi (Makedonya) olmak üzere yurtdışından da (Türkiye, Sırbistan ve Azerbaycan) gelen makaleleri yayınlamış bulunmaktayız. Yurtdışından HİKMET'e gönderilen makalelerin aslında yurtdışında HİKMET dergisine olan ilginin ve önemin bariz bir ispatı olsa gerek. Nitekim, HİKMET dergisinin Makedonya, Balkanlar, AB'nin değişik ülkelerine ve ABD'nin birkaç kütüphanesine gönderilmesi konusu, dergimizin uluslararası bir hüviyete ve boyuta kavuştuğunun önemli göstergelerinden biri olduğunu düşünüyoruz.

Yavaş, ancak sağlam adımlarla ilerleyen dergimize bundan böyle yurtiçi ve yurtdışından gönderilecek ve derginin uluslararası kıstasları ile yayın felsefesine uygun olan makalelerin yayınlanacağını ve HİKMET'in uluslararası boyutunun daha da genişleneceği kanaatindeyiz. Bilim ve Hakem Kurulu'nun yapmış olduğu titiz ve özeverili çalışmalarından dolayı HİKMET dergisi adına şükranlarımızı bildiriyoruz.

Uluslararası İلمي Araştırma dergisi olan HİKMET dergisinin bu mahiyette 14 yıl sürekli olarak yayınlanan ve 28. sayısına ulaşan Makedonya'da ender ve önemli dergilerden biri olduğu kanaatindeyiz.

Değerli okuyucular, HİKMET dergisinin bu 28. sayısına ilmi makalelerini gönderme zahmetinde bulunan yurtiçi ve yurtdışındaki değerli hocalarımıza ve bu makalelerin ilmi değerlendirmelerini yapma gayretinde bulunan HİKMET dergisinin Bilim ve Hakem Kurulu'nun değerli üyelerine, HİKMET dergisi Yayın Kurulu ve ADEKSAM adına saygı ve şükranlarımızı bildirir, keza, HİKMET dergisinin teknik ve tasarımının hazırlanmasında hizmeti geçen herkese teşekkür eder, HİKMET dergisinin 29. sayısı ile karşınıza çıkıncaya dek hepiniz Allah'a emanet olun.

Kasım, 2016 Gostivar
MAKEDONYA

Editör:
Prof. Dr. Fadıl HOCA

İKİNCİ DÜNYA SAVAŞINDAN SONRA MAKEDONYA'DA TÜRKÇE EĞİTİMİN VE TÜRKÇE DERSİN GELİŞİMİ

Mr. Osman EMİN¹

Makedonya – Üsküp Tefeyyüz İlköğretim Okulu Müdürü

(1.01 Original scientific article)

ÖZET

Teknolojinin durmadan geliştiği bir dünyada insanlar, birbirleriyle rahat ve hızlı bir şekilde iletişim sağlayabilmelerini, eğitime borçludurlar. Bunun için toplumlar, bireylerine daha iyi bir hayat tarzı sağlamak için, eğitim sistemlerini diğer ülkelerin eğitim sistemleriyle karşılaştırarak sürekli geliştirmek istenmektedir. Bu gelişim için eğitim politikasını tahlil etmek ve eğitime yönelik yaklaşımları geliştirmek durumundadır.

Bunun için de diğer ülkelerin eğitim sistemleri ile karşılaştırma yapılmadan önce ülkemizde Türkçe eğitim sisteminin gelişimini irdelemek amaçlanmaktadır. Makedonya Cumhuriyeti'nde Türkçe Eğitimin gelişimi açısından 1945 yılından günümüze nasıl bir gelişim gösterdiği Türçe dilinin ve eğitimin gelişimi ve ilerlemesi için çok önemlidir. Araştırmada, Makedonya Cumhuriyeti 1945'ten günümüze kadar Türkçe eğitimin ve Türkçe dersinin gelişimi için yapılan çalışmalar, ders programlarındaki değişim ve gelişmeleri belirlemek amacıyla tarihsel yöntem kullanılmıştır.

Verilerin çözümlenmesinde döküman incelemesine dayalı olarak elde edilen veriler karşılaştırmalı olarak analiz edilmiştir. Araştırma, 1945'ten günümüze kadar Makedonya Cumhuriyeti, Yugoslavya Sosyalist Federasyonu'na bağlı, 1991'den bu yana da uluslararası sistemde bağımsız bir devlet olarak yerini alan Makedonya Cumhuriyeti'ndeki Türk toplumunun eğitim-öğretiminde ne gibi ve ne yönde değişikliklerin, gelişmelerin meydana geldiğini ortaya çıkarmaktır.

¹ Makedonya – Üsküp Tefeyyüz İlköğretim Okulu Müdürü

THE DEVELOPMENT OF EDUCATION IN TURKISH LANGUAGE AND THE TURKISH LANGUAGE AS A SUBJECT IN MACEDONIA AFER THE SECOND WORLD WAR

Ph.D. Osman Emin

ABSTRACT

In a world of constant technological development, education is to be thanked for individuals being able to comfortably communicate with each other. In order to provide a better living, communities are required to compare their educational system with the one in other countries and to continuously improve. Each country must develop its educational system so that it complies with the contemporary development of the community.

For such a development, it has to analyze the education policy and develop an approach towards education. Before we compare the education system with that of other countries, we are going to examine the development of education in Turkish. In this regard, my aim is to compare the similarities between programs and appropriate training programs, to reveal differences and reach into the factors affecting the system. The development of the education in the Republic of Macedonia since 1945 showed how crucial it is for the development and progression of the education in Turkish.

The research has used the historical method to research the development and changes in the curriculum of education in Turkish and the Turkish language as a subject in the Republic of Macedonia since 1945. The data was obtained based on the information gathered by comparing and analyzing documents. The research reveals the changes and what direction have the developments in society and in the education system taken in Macedonia since 1945 as being part of the Socialist Federal Republic of Yugoslavia, and as an independent country in the international arena since 1991.

Giriş

Eğitim, dünya milletlerini ileriye götürecek en önemli unsurlardan biridir. Değişik ülkeler kendi dünya görüşleri dahilinde, eğitime önem verir. İnsanlar arasındaki farklılıklara rağmen insanların birbirinden ayrı amaçları vardır ve bu amaçları gerçekleştirmede birbirine gereksinimleri vardır. Bu gereksinimler ancak eğitim ile giderilebilir. Ertürk, eğitimi, “Eğitim bireyin kendi yaşantısı yoluyla ve kasıtlı olarak istedik değişme meydana getirme sürecidir.” olarak tanımlamıştır.²

Ayrıca eğitim, toplumun en geniş ve en yoğun faaliyet alanlarından biridir. İnsan toplumsal bir varlıktır ve onu diğer canlılardan ayıran en önemli özelliklerinden biri öğrenme yeteneğine sahip olmasıdır. Öğrenme, değişik biçimlerde tanımlanmakla beraber psikologların çoğu, öğrenmenin bireyin çevresiyle etkileşim kurması sonucu oluştuğunu ve bireyin davranışlarında değişiklik meydana getirdiği görüşünde birleşmektedirler.

Eğitimin genel amacı, yetişmekte olan çocukların ve gençlerin yaşadıkları toplumda sağlıklı ve verimli bir şekilde uyum içinde olmalarını sağlamaktır. Bu uyumun sağlanabilmesi için bireylerin yetenekleri eğitim yoluyla geliştirilir ve davranışları milli eğitimin amaçları doğrultusunda değiştirilir.³ Eğitimin amaçları öğrenme yoluyla gerçekleştirilir. Birey sürekli bir etkileşim içinde ve kişinin çevresiyle kurduğu etkileşim sonucu bireyde meydana gelen kalıcı izler bireyin yaşantılarını oluşturur.

Makedonya Eğitim Sistemi ve Türkçe Eğitimin Gelişimi

Makedonya Cumhuriyeti eğitim sisteminde 1991 yılında çıkarılan Eğitim Sistemi Yeniden Düzenleme Yasası ile bazı değişiklikler yapılmıştır. Bu değişikliklerden sonra Makedonya Eğitim Sisteminin genel amacı, “Çocuklar için mutlu bir çocukluk ve hayata daha iyi bir başlangıcı teminat altına almak, gençler için fırsat eşitliğini sağlamak, herkes için çeşitli hünelerini geliştirerek ülkelerine zengin bir miras bırakacak gelir teminini hazırlamaktır. Bunun yanı sıra öğrencilerin, toplumsal beklentiler karşısında kendi gereksinim ve özelliklerini tanımlarına ve gerçekçi bir benlik kavramı oluşturmalarına ve kendi yaşamlarıyla ilgili kararlar alabilmelerine yardımcı olunmasıdır.” şeklinde belirlenmiştir.

500 yıl Osmanlı himayesinde yaşadıkten sonra Balkan savaşları sonucu Makedonya'nın Osmanlılar'dan ayrılmasıyla beraber burada yaşayan Türklerin eğitiminde sıkıntılar baş göstermeye başlamıştır. “Beş yüz yıllık siyasi otorite el değiştirirken, 1938’de ve 1950’lerde iki büyük göç dalgası yaşanmıştır, Osmanlı devleti 1389 Kosova Savaşı ile yerleştiği bu bölgeden, 1913’te ayrılırken, geri de

2 Selahattin, ERTÜRK. Eğitimde Program Geliştirme, Ankara, Meteksan Yayınları,1993, s.9.

3 Gürkan, T. ve E. Gökçe. Türkiye’de ve Çeşitli Ülkelerde İlköğretim, Ankara, Siyasal Kitabevi, 1999, s.13.

kalan Türk nüfus, artık bu yörenin azınlık halklarından biri olmuştur.”⁴

Balkan ve I. Dünya Savaşları sonrası bölgede duraklayan ve gerilemeye başlayan sistematik Türkçe eğitimi, 1944 yılı sonlarına doğru, Makedonya Federal Yugoslavya bünyesinde ayrı bir Cumhuriyet haline gelir gelmez, Makedon dili okullarının yanı sıra, azınlıklara da kendi dillerinde okul açma hakkı tanınmasıyla beraber yeniden gelişmeye başlamıştır. Makedonya Cumhuriyeti’nde Türk okul kuruluş sistemi 1945 yılından itibaren yapılan bir dizi reformlar yoluyla bugünkü şeklini almıştır. 1948 yılından, Makedonya’da Stalin uygulamalarından sıyrılarak daha liberal bir rejim tatbik etmeye başlanmış ve bu esnada Türk halkı da kendini toparlamaya çalışmıştır. Böylece Federatif Sosyalist Yugoslavya çerçevesinde ayrı bir Cumhuriyet olan Makedonya Sosyalist Cumhuriyeti, Makedonya’da o dönemde yaşayan yaklaşık 400.000 Türk’e eğitim hakları sağlandı. Eğitim Sistemi Yeniden Düzenleme Yasası eğitim kanunuyla tüm öğretim kurumları Eğitim Bakanlığı bünyesinde toplanmış ve öğretim tek elden yürütülmeye başlanmıştır.

60’lı yıllardan sonra Makedonya’da Türk dili konusunda olumlu gelişmeler yaşanmaya başlamıştır. Örneğin; 1964 yılında Üsküp “Kliment Ohridski” Pedagoji Akademisinde Türk Dili ve Edebiyatı bölümü açılmış, bu gelişmeyi 1976 yılında Makedonya – Üsküp “Kiril ve Metodi” Üniversitesi Filoloji Fakültesi bünyesinde Türk Dil ve Edebiyat bölümünün açılması izlemiştir. 90’lı yıllar SSCB’nin dağılması, Alman bloğunun birleşmesi, soğuk savaşın bitmesi ve Federal Yugoslavya’nın dağılması gibi dünyanın siyasi haritasını hızla değiştiren ve pek çok ülkeyi yeniden yapılanmaya iten bir süreç olarak hatırlanmaktadır. Yugoslavya’nın dağılmasıyla birlikte Balkan coğrafyasında hakim olan milletlerin kültürleri buldukları ülkelerde daha etkili olmaya başlamıştır. Ancak yaşanan tarihsel sıkıntılar sonucu bu gelişme süreci çok yavaş ilerlemiştir. Ago’ya göre “Türkçe ilkokulların gelişme durumu birçok nedenler yüzünden kimi değişmelere uğramıştır. Bu değişimler sadece öğrenci sayısının kapsanılıp kapsanılmamasına ait söz konusu değil, gündün güne öğrenci ve öğretmen sayısının düşmesinden maada son zamanlarda karma okullarda Türkçe sınıfların kapatılması belirgin hale gelmiştir.”⁵

4 ÇİĞDEM, Ülker. Makedonya Türk Öyküsünde Kimlik Sorunu, Kültür Bakanlığı Yayınları, 1998

5 Arif AGO. “Makedonya Türk Halkının Anadili Üzerinde Öğretim Eğitim ve Sorunları.” Sesler Dergisi, yıl 31, sayı 302,1996, s.8

Tablo I. 1. “Makedonya’da 1945/46–1990/91 Öğretim Yılları Arasında Türkçe Eğitim Diline Göre Öğrenci, Sınıf, Okul Ve Öğretmen Dağılımı”⁶

Okuma yılı	Öğrenci sayısı	Okul sayısı	Sınıf sayısı	Öğretmen sayısı
1945/46	6.702	55	131	125
1954/55	11.406	119	398	346
1964/65	5.874	-	183	182
1990/91	5519	-	231	276

Tablo I.1. ve Tablo I.2.’de görüldüğü gibi, 1945/46 okuma yılı öğrenci sayısı 6.702, okul sayısı 55, sınıf sayısı 131 ve öğretmen sayısı 125’tir. Fakat 1950/51 öğretim yıllarında Batı Makedonya bölgesinde köy ve kentlerinde karma okulların açılması ile birlikte Türk öğrencilerin sayısı artmaya başlamaktadır ve bu durum 1954/55 okuma yılında öğrenci sayısında %90 artış görülmektedir. Türk öğrencilerin sayısı 6.702’den 11.406’ya yükselmektedir. İlkokullar 55’ten 119’a, sınıflar 131’den 398’e, öğretmen sayısı 125’ten 346’ya yükselmiştir. Bu dönemde Türk öğrencilerin en iyi dönemi olarak adlandırılabiliriz.

Tablo I. 2. “Makedonya’da 2000-2003 Öğretim Yılları Arasında Türkçe Eğitim Diline Göre Öğrenci, Sınıf, Okul Ve Öğretmen Dağılımı”

	2000-2001		2001-2002		2002-2003	
	Toplam	Türkler	Toplam	Türkler	Toplam	Türkler
Okul sayısı	1010	56	1010	55	1020	57
Şi n i f s a y ı s ı	10.031	251	10.094	249	10.062	258
Ö ğ r e n c i s a y ı s ı	246.490	6061	242.707	5874	235.516	5825

1954 yılının ilk yarısından başlayarak Makedonya’da yaşamakta olan Türkler sürekli olarak Türkiye’ye göç ediyorlar ve 1954/55-1964/65 yılları yani on yıllık süre içerisinde okuma yılında, Türk öğrencileri kötü döneme adım atıkları görülmektedir. Bu on yıllık süre içinde Türk öğrencilerin sayısı 11.406’dan 5.824’e, sınıf sayısı 389’dan 183’e, öğretmen sayısı 346’dan 182’ye düştüğü görülmüştür. Türkçe sınıfların, öğrencilerin sayısı yıldan yıla azalmaya başlayarak bugüne kadar etkisini göstermeye devam ediyor ve Türk okullarında öğrenci sayısının düşüşü yüzünden kimi kent ve köylerde Türkçe sekiz yıllık okullarının, dördüncü sınıfa döndürülmesine neden olmuştur.

Makedonya Cumhuriyeti’nde yaşayan Türklerin temel problemler ve sorunlarından biri eğitimidir. Makedonya Eğitim Anayasasına göre, anayasanın 48. maddesinde, birinci sınıftan dokuzuncu sınıfa kadar ana dilinde okuma hakkı garanti altına alınmıştır. Makedonya Cumhuriyeti’nde, bir sivil kuruluşun 1997 yılında yapılan araştırmaya göre Türkler Makedonya’nın nüfüsünün %4.3’ünü oluşturmasına rağmen, ana dilinde okuyan Türk çocukların sayısı %2.2’lik bir orantı olduğu görülmüştür. Elde edilen sonuçlar Eğitim Bakanlığı’nın 50 yıldır uyguladığı politikanın neticesi olarak sayılmaktadır.

6 Ministerstvo za obrazovanie “informaci” za aktuelnite sostojbi vo obrazovanieto na nacionalnostite vo R.Makedonija-2003/Statistical Yearbook, 1997-32: 597.

Çünkü dokuz yıllık zorunlu eğitimle, okulda Makedonca öğrenen çocuk, kendi anadilini iyi öğrenmeyerek yabancılaşmaktadır. Makedonya Cumhuriyeti'nin yeni anayasası, bu uluslararası kurallarını (Birleşmiş Milletler Örgütü) saygılayarak milliyetlerin öğrenim hakkının, onların esas vatandaş ve siyasi hakkı olarak ele alınmaktadır. Milliyetlerin ilk ve orta öğrenimindeki öğrenim ana dilinde realize edilmesi söz konusu olduğunda sınır var mıdır ve bu sınır nerededir sorusu ortaya çıkmaktadır.

Bu durumda Türk milliyetlerinin eğitim haklarından yoksun kalması ve bu haktan sadece Makedonların yararlanması durumunda anayasanın eşitlik ilkesinin ihlal edildiği gerçeği ortadadır. Bu mesele Türkçe okullarında yaşanan sıkıntuların bir devamıdır. Buna göre bu sorunlar yeni değildir, bu sorunların tarihi bir geçmişi muhakak ki var olduğu görülmektedir. Ancak Makedonya'da eğitimi etki eden etkenler, faktörler vardır. En önemli faktörlerden de biri dil faktörüdür, bu faktörde bir ülkede birden fazla dilin konuşulması, resmi dilin tek yada iki dilde olması eğitimi etkilemektedir ve sorunlar günden güne artmaktadır. Eğitim bir kültür aktarma aracı ise, eğitimin en başta gelen görevlerinden birisi kültür zenginliklerini toplumsal yaşama biçimlerini genç kuşaklara aktarmaktadır.

Makedonya, Balkanların en karmaşık bölgelerinden biridir. Balkanların kalbi sayılan Makedonya, Türk tarihinin ayrılmaz bir parçasıdır. Eski tarihçiler tarafından bir ırklar müzesi olarak nitelenen Makedonya bugün de çok uluslu bir devlet özelliği taşımaktadır. Makedonya, çok dili, çok dinli, çok kültürlü bir mozaik bölgedir. Makedonya Cumhuriyeti'nde yaşayan Türk unsuruna gelince, Osmanlı Türk Kültürünün taşıyıcıları olan Makedonya Türkleri, milli beklentileri ile bu kültürü koruyup geliştirmekle yetinmeyerek, Makedonya ile Türkiye arasında çok yönlü ilişkilerin geliştirilmesinde de adeta bir köprü görevi görmektedirler. Savaş yıllarından sonra kurulan Yugoslavya Sosyalist Federatif Cumhuriyeti, Türklerin milli benliklerini koruyacak okulların, kültür evlerin, teşkilatların kapatılması veya kurulmasını engellemek gibi örnekler göçün en önemli sebeplerinden sayılmaktadır. O yıllarda karşılaşılan en büyük, en temel problem eğitimidir. Çünkü insan eğitimde istikrara varmazsa devamlı göçle karşı karşıya gelmektedir. Böylece Türk okullarında gerek öğrenci gerekse öğretmen kadrosu azalınca, ortaya çıkan tablo etkisini halla devam etmektedir. Ancak, bir ülkede tek ya da birden fazla dillerin konuşulması, sosyal bakımdan da problem olarak karşılanmaktadır. İkinci Dünya Savaşı sonrasında Makedonya Cumhuriyeti'nde yaşayan ulus ile halkların yürüttükleri dört yıl kanlı savaş sonrasında 1944/45 okuma yılında ilk defa üç dil üzerine yani Makedonca, Türkçe ve Arnavutça eğitim devam etmiştir.

Anadilinin önemini fark ederek 1948 yılında yöresel tutum ilkelerinin yürürlüğe geçmesi okul ağının genişletilmesi ve yedi yıllık okullardaki öğrenci sayısının artmasına neden oldu. Bundan dolayı artık okul yönetim örgütleri, eğitim-öğretim alanında olumlu başarılar kaydederek bu ortamda kendi etkisini göstermiştir ve iki veya çok halktan oluşan okul yönetim organları kurularak çoğunlukla eğitim ve öğrenim alanında baş gösteren sorunlara ortaklaşa bir çıkar yol bulmaktadırlar. Karşılaşılan en büyük sorunlar ana dilinden

kaynaklanmaktadır. Bu uzun süre içerisindeki programlarda elbetteki değişiklik görülmektedir. Okul sistemindeki ilk köklü değişiklik 1948 yılından ilköğretim programı Türkçe dersinin bir bütün olarak düşünülmesi gerektiğine işaret etmiş ve bu durum günümüz programlarında da devam etmiştir. İlk ve orta öğretim kurumlarının öğretim sürelerini düzenlemek amacıyla çalışmalar yapılmıştır. Bu durumda, ilkokullarla ilgili olarak, ilköğretimin yaygınlaştırılması, ilköğretim programlarının geliştirilmesi ve aydınlara ders kitapları, 4 + 3 modelinde kurulması ve programların bu modele göre hazırlanması öngörülmüştür. Böylece ilköğretimin daha hızlı yayılması ve çok sayıda vatandaşın Türkçe'yi doğru olarak, bilinçle ve güvenle kullanma doğru ve düzgün konuşma, ifade etmek istediğini en kısa yoldan anlatma beceri ve alışkanlığını kazandırmayı hedeflemiştir.

1948 Türkçe ders programının, çocuğun ilgi ve gereksinimlerine, etkinliğine önem veren toplu öğretim esasına dayalı olarak geliştirildiği söylenebilir. 1948 Türkçe ders programında, dersin özel amaçları dersin bütünlüğüne ilişkin genel açıklamalar ve dil alan becerilerine 4 yıllık düzeydeki amaçlar, açıklamalar ve sınıf düzeyine göre her dil becerisine ilişkin kazandırılması istenilen beceriler biçiminde düzenlenmiştir. Bu durumda eğitim sürecinin merkezinde öğretmen yer almıştır. Meydana gelen değişiklik ve bu değişikliklerden sonra bir kaç yıl böyle devam eden eğitim sistemi ile öğrencilerden en azından 4/1 yarı yolda okulu bırakmalarına öte yandan da diğerlerinin %10 ile %25'nin sınıfta kalmalarına yol açan sistem, değer taşıyan öğrencilerin, eğitim amacına ulaşmadığını ve erişmez durumda olduğu görülmüştür. Bu değişiklikler yeni programın düzenlenmesine yol açmıştır.”⁷

Böylece anlaşılıyor ki ulusal eğitimimizde en çok önem verilmesi gereken şey, anadili eğitimidir. Bu durumda ana dili eğitimi kademesi ne olursa olsun, eğitim etkinliklerini gerçekleştirirken, Eğitim Bakanlığı'nın amaçları, okulun amaçları, dersin amaçları ve konunun amaçları esas alınır ve bir çerçeve etrafında eğitim programları oluşturulur. 1951 yılında ders kitabı ve kitap eksikliğini ortadan kaldırmak için aktif bir şekilde kitap ve okuma kitapların yayınlanmasına gidildiği görülmektedir. 1953 yılında Birlik gazetesi ve yayın evi aracılığıyla bir yıl içerisinde 18 kitap yayınlanmıştır.⁸ Makedonya Cumhuriyeti'nde, Türk çocukların eğitimleri ve açılan okullar, 1955 yılına kadar 7 yıllık ilkokullardı, 1955'ten sonra 8 yıllık eğitime geçilmiştir. Bundan sonra ilköğretim programlarının geliştirilmesi ve eğitim sistemi 4 + 4 modelinde kurulması ve programların bu modele göre hazırlanması öngörülmüştür.

1965 yılındaki Türkçe eğitim ve öğretim yürütülen okulların yeniden örgütlenme yasası düzenlenmiştir. Bu yasaya göre:

Madde 2; Milli azınlıklar okulları öğretim ve eğitim amacını olduğu gibi

7 Statistical Yearbook, Statistical Office of the Republic of Macedonia, Skopje, 2001, s.11.

8 Kemal Vatan ve Hüseyin Yaltrıncı; Makedonya'da Rumeli Türklerinin Tarih ve Kültürleri Panelleri ve Konferansı, İzmir, 1996/1999 s. 52.

onlara benzer diğer okullar için, yasa kaidesiyle kanıtlanan genel ödevleri de gerçekleştiriyor. Birinci bölümde anılan okullarda öğretim, Yasaca, milli azınlıkların ana dilinde yürütülüyor. Öğretim, benzer okullar için hazırlanan plan ile programlarınca yürütülüyor. Bunlara azınlıkların milli kültürü alanından olan öğretim de katılıyor.

Madde3; Milli azınlıklar okulları ayrı kurul olarak, yada, öğretimi Makedon dilinde olan okullarda, ayrı sınıflar olarak kurulabilir. Milli azınlıklar okulları bir bölgede yaşayan tüm azınlıklar için ortak okullar olarak da kurulabilir.

Madde 4; Milli azınlıklar için ilkokullar, yada ilkokul sınıfları kuruluyor. Bunlarda öğretim azınlıkların milli dilinde yürütülüyor.

Madde 5; Bir ilkokul yöresinde yaşayan milli azınlık sıralarından olan öğrencilerin sayısı, ayrı sınıfın açılması için yetmezse, yetkili olan Halk Heyeti kendi başına yada komşu halk heyetleriyle anlaşdıktan sonra, öğretimi azınlıkların milli dilinde yürütülen birkaç ilkokul yöresinde toplam sınıflar kurabilir. Toplam sınıfların kurulması için, azınlıktan, en az yirmi öğrenci toplanmalıdır.

Madde 6; Bir ilkokul yöresinde, bir azınlık arasından toplanan öğrenci ayrı bir sınıfın açılması yetmezse, toplam sınıfın açılması için de koşul yoksa, bu öğrencilere ana dili öğretimi, ek ders olarak sağlanıyor. Bu maddenin birinci bölümünde sözü geçen öğretim aynı milli azınlıktan en az on öğrenci bulunduğu sağlanıyor.

Madde 7; Milli azınlıklara yörenin gereksinmelerine göre mesleki okul ile lisede yada bu okullardaki sınıflarda, kendi milli dilinde öğretim görmeleri sağlanıyor. Öğretimini azınlıklar dilinde yürütecek meslek okulu ile lisenin yada sınıfın kurulması için gereken koşulları eğitim Konseyi kesinleştiriyor.

Madde 8; Öğretimi Makedon dilinde yürüten mesleki okul, öğretim kadro okulu ile lisede milli azınlıklar sıralarından olan öğrencilerin sayısı, ayrı bir sınıfın kurulması için yetmezse bu öğrencilere ana dili öğretimi ek ders olarak sağlanıyor. Önceki bölümde söz konusu olan öğretim aynı milli azınlıktan en az 15 öğrenci varsa örgütleniyor.

Madde 9; Milli azınlıklar dilinde öğretim yürüten ilkokullarda sınıf öğretimi için gereken öğretim kadrosu, azınlığın ana dilinde hazırlanıyor. Bunun için, öğretim kadrosu yetiştiren okullar yada özel sınıflar kuruluyor.

Madde10; Öğretim kadrosu hazırlayan yüksek okullar ile fakültelerde milli azınlıklar için, azınlığın milli dilinde öğretim yürütecek kadroların

yetiştirilmesi için, irdemenlerle hazırlayacak ek şekiller de örgütlenebilir. Makedonya eğitim organları, yüksek okullar ile fakültelerin konseyleriyle işbirlikte, önceki bölümde sözü geçen şekillerin örgütlenmesiyle ve çalışmasıyla görevlidir.

Madde11; Milli azınlıkların Yugoslavya'nın öteki uluslarıyla birlikte yaşadığı yörelerde olanaklar çevresinde, öğretimi iki dilde, Makedonca ve millî azınlık dilinde yürütülecek okul yada sınıf kurulabilir (iki dilde öğretim).

Madde12; Öğretimin iki dilde örgütlenmesi öğrenciler ile anababalarının yada onlara bakanların gönüllü olarak kanıklığıyla örgütleniyor. Öğretimini iki dilde yürütecek okulun yada sınıfın kurulması anababaların okul Heyetiyle birlikte yapılan toplantısında öneriliyor. Kurulmasına değin karar ise yetkili olan Belediye Halk Heyetince alınıyor.

Madde13; Milli azınlıklar okullarıyla sınıflarında kayıtlama işleri azınlık dilinde işleniyor.⁹

Bu maddelere bağlı kalarak hazırlanan programlar bazı değişiklikler ile bugünkü halini almıştır. 1945'dan başlayarak ve 1948 yılında Türkçe dersi öğretim programları hakkında fazla bilgiye ulaşılmamıştır. Ancak değişiklik olarak tanımlanabileceği gelişme tam olarak 1965 yılında ve 1991 programlarında görülmüştür.

1965 yılındaki Türkçe dersi öğretim programına göre, "Türk dili öğretiminin ödevleri, amaçları, öğrencileri edebi-kültürel dille düzgün olarak sözlü hem de yazılı anlatımlarını geliştirmek, seçilmiş değerli yazıların okunup açıklanmasıyla öğrencilerin kültür seviyelerini yükseltmek, onun estetik hem de erdemlik duygularını geliştirmek, emekçi halkının savaşı hem de yönsemesine karşı saygı hem de sevgisini artırmak. Öğrencilerin toplum gerçeğimizi anlamalarını ayarlamak. Türk ve sanat edebiyatının en ünlü eserlerini, edebiyat sanatının da en önemli niteliklerini öğrencilere tanıtmak, onlarda kitaba karşı ilgi ve saygı uyandırmak, kitabı da başlı başına lektür gibi daha bu yaştan kullanmalarını yeteneklendirmek. Her yurtdaşa temel ödev olan okuma-yazmayı, Türk edebi dilinin özel kurallarını, gelişme, özleşme yollarını, düzeylerine göre tanıtmak. Ana dilini tanımakla Makedonya'da yaşayan Türkler, çalışmak, dillerini sevmek, derslerle bağ kurmak. Öğrencilerin erdemlik benliğinin kuruluşundan sayını sunmak ve Yugoslavya Sosyalist yurtseverliği ruhunda kendi ulusal özelliklerini de geliştirmek, insana, emeğe karşı sonsuz saygı göstermek, bütün uluslara sevgi beslemek".

1965 yılında Türkçe dersi öğretim programı örneği: *Düzyazı ve manzum parçalarını esemeli ve anlatışlı okutmak. Okuma kitaplarındaki metinlerde, "Sevinç" ile "Tomurcuk" çocuk dergisinde, "Birlik" gazetesinin çocuk*

9 Makedonya Eğitim Bakanlığı-Türkçe Dersi Öğretim Programı, 1965.

sayfalarında ve edebi yapıtların seçilmiş bölümlerinde esemeli ve anlatışlı okuma alıştırmalarına devam etmek. Dramatizasyon, sözlü ve yazılı anlatım, dilbilgisi, anlatışlı okumak, şiir söylemek ve edebi metinlerinin işlemi,

Halk düzyazıları: Masallar, öyküler, destanlar.

Sanat düzyazıları

Lirik Türk halk türküleri

Epik halk şiirleri

Sanat şiirleri

1965 yılında yeni hazırlanan Türkçe programına göre, dersin özel amaçları dersin bütünlüğüne ilişkin genel açıklamalar, dil alanlarının becerilerine göre bölümlere ayrılması, açıklamalar ve sınıf düzeyine yapılması istenilen çalışmalar öğrencilere kazandırılması istenilen becerilerin tanımlandığı bölümler, dersin işleniş ile ilgili bölümlerinden oluşmuştur. 1965 Türkçe programına göre, hedeflerin açık seçik ifade edildiği, öğrenci davranışlarına dönük olduğu, hangi hedeflerin hangi içerik ile gerçekleşeceğini belirlemektedir. Türkçe bilmeyen yörelerdeki okullarda, özellikle yeni okula başlayan öğrenciler okuma – yazma ile birlikte Türkçe konuşmayı öğrenecekleri zorunluğu olduğundan değişik araç – gereçler kullanılarak ve araçların seçimi için yöntem prensiblerinin iyi kullanılması ile kolayca telafi edilmiştir. Bu programda hedef açısından meydana gelen değişikliklerle beraber, amaçlar ve araçlar birbirinden ayrıldıktan sonra, Türkçe derslerinde konunun “ne” olduğudur. Genellikle eğitimde “ne yapacağız” sorusuna vereceğimiz cevap bizim “konuyu teşkil etmektedir”. 1965 yılında Türkçe programı, ilköğretim ikinci kademedeki Türkçe programında yer alan amaçlardan da anlaşılacağı gibi Türkçe dersi bilgiden çok beceriye dayanmak zorundadır. Becerilerin öğrenilmesi ise baktırmaktan çok yaptırmayı gerektirir. “... Türkçe dersinde öğrenciyi etkin kılan yöntemler kullanılmıştır. Türkçe öğretiminde temelde dinleme, konuşma-okuma ve yazma becerilerini geliştirmek amaçlanmaktadır. Bu becerilerin gelişmiş bir bireyin diğer amaçlara kolayca ulaşabileceği söylenebilir.”¹⁰ Genel olarak 1965 programının çağdaş program geliştirme anlayışına daha yaklaşmış olduğu söylenebilir. 1965 Türkçe öğretim programı, 26 yıllık bir uygulamadan sonra 1991 yılında geliştirilerek yeniden uygulamaya konulmuştur. 1965 programında yalnızca bu dersle ilgili genel amaçlar yer alırken yeni programda genel amaçların yanı sıra sınıf düzeyindeki genel amaçlar ve ünite ile ilgili özel amaçlar ve davranışlar yer almıştır. İçerik açısından her iki programda da konular üniteler biçiminde düzenlenmiştir ve ünitelerin düzenlenmesinde aynı yaklaşım izlenmiştir.

1991 yılında Türkçe dersi öğretim programının amacı, bir ulusun milli kimliğinin en belirgin unsurlarından biri olarak Türkçe'nin amacı, Makedonya'da yaşayan, öğrenimi Türkçe devam eden öğrencilerin okumayı-yazmayı, anlamayı geliştirmek ve iletirmek, öğrencilerin bilinçli ve edebi dil olarak Türkçe'nin bilgi ve kurallarını doğru şekilde uygulayabilmek ve yazılı olarak anlatabilmek ve konuşabilmek, Türk Edebiyatı'nın, Makedon ve Dünya Edebiyatları'nın tanınmış eserlerini severek okuyabilmek ve yorumlayabilmektir. Sahne ve film eserlerini

10 1965, Türkçe Ders Programı, Makedonya E.B. ve Pedagoji Estitüsü.

seyredebilmek, kişisel yaratıcılığın, dilini ve edebi yeteneklerini geliştirmek ve ilerletmektir.

Eğitim sistemimizdeki tüm yeniden düzenleme, geliştirme ve iyileştirme çalışmaları “bir yaklaşım” çerçevesinde, bilimin ve özellikle eğitim bilimlerinin ışığı altında, Eğitim Bakanlığı ve Pedagojik Enstitüsü başta olmak üzere bütün ilgili tarafların etkili bir işbirliğine dayalı olarak ele alınmaktadır. Makedonya Cumhuriyeti’nde, Türk okullarında öğrenim gören öğrenciler, diğer öğrenciler gibi aynı haklara, aynı olanaklara sahiptirler. Türk okullarında ders veren öğretmen ve eğitimcilerin amaçları Türk gençliğinin öğretim ve eğitim alanında temel taşlarını atmaktır. Bu yüzden de Türk okullarında da öğretim tasarısı ve programı Makedonya Cumhuriyeti’nin diğer okullarında olduğu gibi hazırlanmaktadır. Özellikle Makedonya da eğitimin genel amaçlarından biri ayrıca, okuma ile iletişimin temel amacı olarak bir ulusun milli kimliğinin en belirgin unsurlarından biri ana dilini Türkçe’yi sevdirmektir.

Makedonya’da 1945-2003 yılına kadar Türkçe dersi programlarındaki değişim ve gelişmeler:

- 1944/45 yılında Türkçe okulların açılması;
- 1948 yılında ilk köklü değişiklik (4 + 3 modeli ve öğretmen merkezli);
- 1955 yılında 8 yıllık eğitim;
- 1962 yılında, değerlendirme süreç basamağı olarak kabul edilmiştir;
- 1965 yılında Türkçe eğitim yürütülen okulların Yeniden Örgütlenme Yasası düzenlenmiştir. Program 4 ana başlık altında toplanmıştır: “Okuma”, “Dramatizasyon”, “Sözlü ve Yazılı Anlatım”, “Dilbilgisi”;
- 1991 yılında Makedonya C. Bağımsızlığın ilanı ve yeni programın kullanıma geçmesi. Program 4 ana başlık altında toplanmıştır: “Dil”, “Okuma, Edebiyat ve Lektür”, “Anlatım ve Yaratıcılık”, “Medya Kültürü”;

Makedonya Cumhuriyeti’nde eğitim sistemi, 1991 yılında çıkarılan eğitim sistemi yeniden düzenleme yasası ile bazı değişiklikler yapılmıştır. Bu değişikliklerden sonra Makedonya’da eğitim sisteminin genel amacı, “çocuklar için mutlu bir çocukluk ve hayata daha iyi bir başlangıcı teminat altına almak, gençler için fırsat eşitliğini sağlamak, herkes için çeşitli hünelerini geliştirerek ülkelerine zengin bir miras bırakacak gelir teminini hazırlamaktır. Makedonya, Türkçe ders programına baktığımızda özel amaçların, dil alanlarına göre tanımlanmasına, dili sevme, dil kurallarını sezme, okumaya karşı ilgi duyma, etkili dinleme, dil kurallarını öğrenme ve benimseme, ayrıca dili bilinçle kullanma konularında birbirine benzer olduğu görülmektedir. Bunun yanı sıra farklı bir biçimde, dile ilişkin becerilerin gelişmesi, dilin kültürünü aktarma, kendi ve dünya ürünlerini tanıma, yurdunu ve ulusunu sevmeye artırıcı özellikler, özel amaçlar da yer verilmiştir.

SONUÇ

Bu araştırma, 1991 yılında Yugoslavya Sosyalist Federasyonundan ayrılarak uluslararası sistemde bağımsız bir devlet olarak yerini alan Makedonya Cumhuriyeti'nde ilköğretim okullarında uygulanan Türkçe ders programına ve programla ilgili faktörlere ilişkin bazı sorunlar görülmektedir. Bu sorunlarında giderilmesi için de bazı düzeltmelerin yapılması gerekmektedir. Bu araştırmanın bulguları Türkçe dersi öğretim programı yeniden yapılandırılmasında veri kaynağı olarak kullanılabilir.

Hangi eğitim kademesinde olursa olsun eğitimin en önemli kısmını Türkçe eğitimi teşkil etmektedir. Bu kademede Türkçe eğitimin amacı, öğrencilerin edindikleri dinleme, izleme, alışkanlık ve becerisini, düzeylerine uygun duygu ve düşünce ürünlerini, konuşmaları, güncel yayınları anlayabilecek, eleştirebilecek ve onlardan yararlanabilecek ölçüde geliştirebilmektir. Makedonya Cumhuriyeti'nde bugüne kadar yapılan program geliştirme çalışmalarına bakıldığında Türkçe öğretim programlarında bir önceki program üzerinde ekleme-çıkarma yapılarak benzer programların oluşturduğu, yani özde bir değişiklik yapılmayarak yüzeysel değişikliğe gidildiği görülmüştür.

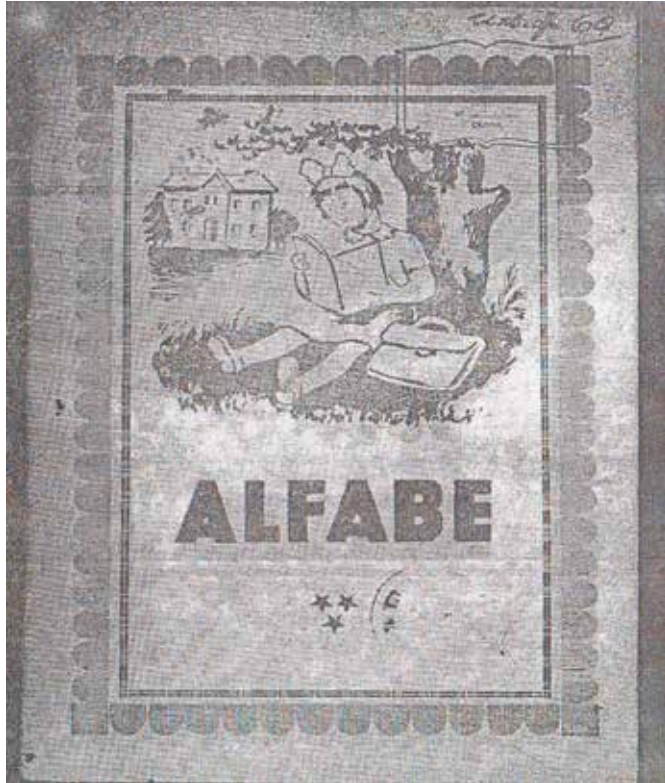
Makedonya Cumhuriyeti'nin kurtuluşundan bu yana hazırlanan eğitim ve öğretim programlarına baktığımızda,

- 1944/45 yılında Türkçe okulların açılması;
- 1948 Türkçe dersi öğretim programı, çocuğun ilgi ve gereksinimlerine, etkinliğine önem veren toplu öğretim esasına dayalı olarak geliştirildiği söylenebilir;
- 1948 yılında ilk köklü değişiklik (4 + 3 modeli ve öğretmen merkezli) yaşanmıştır. 1948 programında değerlendirme bir sınav ve bir not alma işi olarak görülmektedir;
- 1955 yılında 8 yıllık eğitime geçiş yapılmıştır;
- 1962 ilköğretim program taslağının değerlendirme bölümüne baktığımızda değerlendirme ögesi şekil ve anlam itibarı ile değişiklik göstermiş, eğitim ve öğretim bütünlüğünün ayrılmaz parçası olarak görülmeye başlanmıştır. Yani yeni değişikliklerle değerlendirme süreç basamağı ögesi olarak kabul edilmiştir;
- 1965 yılında Türkçe eğitim yürütülen okulların Yeniden Örgütlenme Yasası düzenlenmiştir. 1965'te Türkçe programı, hedeflerin açık seçik ifade edildiği, öğrenci davranışlarına dönük olduğu, hangi hedeflerin hangi içerik ile gerçekleştirilebileceğini sergileyen bir yapı haline gelmiştir. 1965 programında yalnızca bu dersle ilgili genel amaçlar yer alırken yeni programda genel amaçların yanı sıra sınıf düzeyindeki genel amaçlar ve konu ile ilgili özel amaçlar ve davranışlar yer almıştır;
- 1965 Türkçe öğretim programı, 26 yıllık bir uygulamadan sonra 1991 yılında geliştirilerek yeniden uygulamaya konulmuştur;
- Son dönemde Türkçe dersi öğretim programı 4 ana başlık altında toplanmıştır. Bunlar: "Dil", "Okuma, Edebiyat ve Lektür", "Anlatım ve Yaratıcılık" ve "Medya Kültürü". Türkçe dersi öğretim programlarında yer alan genel amaçlar ile eğitimde öğrencilerin yaş seviyelerine ve

gelişim özelliklerini dikkate alarak onlara günlük yaşantıları ile yakından ilgili bilgi, beceri ve tavırlar kazandırmak amaçlanmıştır.

- 2005 yılında dokuz yıllık eğitime geçilerek 3+3+3 modeline geçmektedir.
- 2013 yılında Cambridge tarafından hazırlanan ders programları ve okuma kitapların programa göre uyarlanması.

Eğitimin en temel işlevlerinden biri de, öğrencilere nasıl öğreneceğini öğretmektir. Öğretim programlarına bakıldığında öğrencilerin çoğu “neden öğrendikleri”, “nasıl öğrendikleri” sorularına yeterli cevap verememektedirler. Bu sonuçlar öğrencilerde başarısızlığa, kendilerine güven ve öğrenmeye karşı ilgi ve isteklerinde azalmaya yol açmaktadır. Bu tür sorunları ortadan kaldırmak için, öğrencilerin kendi öğrenmelerinin farkında olmaları, öğrenmeyi öğrenmeleri, kendi kendilerini güdüleyebilmeleri, zihinsel yapılarına uygun stratejileri seçebilmeleri ve kendi kendilerini kontrol ederek yönlendirebilmeleri gerekmektedir. Son dönemlerde Makedonya eğitim sisteminde meydana gelen değişimler ve gelişmekte olan yeni eğilimlere bakıldığında batılı ülkelerin eğitim sistemi bizim eğitim sistemimize uyarlanarak, derslerde ve öğretmenler tarafından kullanılmaktadır.



1945 yılında Ferid Bayram tarafından hazırlanan ve yayınlanan ilk okuma kitabı



1953 yılında ders kitabı ve kitap eksikliğini ortadan kaldırabilmek için aktif bir şekilde Birlik gazetesi ve yayın evi aracılığıyla bir yıl içerisinde 18 kitap yayınlanmıştır.



Birlik gazetesinde yayınlanan Türkçe dersi program örneği

KAYNAKÇA

- ACAT, M. Bahaddin. “*Dilin İşlevselliği Yaklaşımına Göre Hazırlanmış Türkçe Öğretim Programının ve Temel Dil Becerilerinin Kazanılmasına Etkisi*”. (Yayımlanmamış Doktora Tezi), Ankara: Hacettepe Üniversitesi, 2000.
- AGO, Arif. “*Makedonya Türk Halkının Anadili Üzerinde Öğretim Eğitim ve Sorunları*.” Sesler Dergisi, yıl 31, sayı 302, 1996.
- ARAZ, Rıfat. “*Türk Dili ve Edebiyatı Dersinin Müfredat Programına Ait Problemler ve Çözüm Yolları*” Milli Eğitim Dergisi, sayı 138, 1998.
- AYHAN, Bulut. “*Türkçe Dersi Öğretimini Başarısının Değerlendirilmesi Ve Karşılaştırılması Olarak İncelemesi*.” (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Ankara: Ankara Üniversitesi, 2002.
- AŞLIOĞLU, Bayram. “*Ortaokullarda Türkçe Öğretimi*.” (Yayımlanmamış Doktora Tezi), Ankara: Ankara Üniversitesi, 1993.
- ÇİĞDEM, Ülker. *Makedonya Türk Öyküsünde Kimlik Sorunu*, Kültür Bakanlığı Yayınları, 1998
- DEMİREL, Özcan. *Karşılaştırmalı Eğitim*, Ankara, Pegem A Yayıncılık, 2002.
- DEMİREL, Özcan. *İlköğretim Okullarında Türkçe Öğretimi*, Ankara, MEB, 1999.
- DEMİREL, Özcan. *Kurumdan Uygulamaya Eğitimde Program Geliştirme*, Ankara, Pegem Y. 2003.
- ERTÜRK, Selahattin. *Eğitimde Program Geliştirme*, Ankara, Meteksan Yayınları, 1993.
- GÖĞÜŞ, Beşir. “Anadili Duygusu.” *Öğretmen Dünyası*, yıl. 13, sayı 151.
- GÜRKAN, T. Ve E. Gökçe. *Türkiye’de ve Çeşitli Ülkelerde İlköğretim*, Ankara, Siyasal Kitabevi, 1999.
- HAYRAN, Zeynel. “*İlköğretim Türkçe Dersi Öğretim Programı İçeriğinin Düzenlenmesine İlişkin Görüşler*.” (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Ankara: Hacettepe Üniversitesi, 2002.
- JOHN, Dewey. *Tecrübe Ve Eğiti*., Ankara, AÜ.EBF Yayınları, 1996.
- Makedonya Eğitim Bakanlığı, Pedagoji Enstitüsü. *1965 Türkçe Dersi Programları*, Üsküp, Eğitim Bakanlığı Pedagoji Enstitüsü Yayınları, 1965.
- Makedonya Eğitim Bakanlığı, Pedagoji Enstitüsü. *Türkçe Dersi Plan ve Programları*, Üsküp, Eğitim Bakanlığı Pedagoji Enstitüsü Yayınları, 1991, 1998, 2001, 2005.
- ÖZBAY, Murat. “*Türkçe Öğretiminde Dinleme Becerisini Geliştirme Yolları*.” Türk Dili, sayı 589, 2001.
- ÖZÖNDER, M. Cihat. “*Balkan Gelişmeleri, Makedonya Sorunu*.” Kök Sosyal Ve Stratejik Araştırmalar Dergisi, Cilt III. sayı 1, Bahar 2001: 203–209
- Statistical Yearbook, *Statistical Office of the Republic of Macedonia*, Skopje, 2001
- ŞAHİN, Mehmet. “*Program Geliştirme Analizi Açısından Amaç Analizi*” Milli Eğitim Dergisi, sayı 138, 1998.
- VARIŞ, Fatma. *Eğitimde Program Geliştirme, Teori ve Teknikler*, Ankara, Alkım Yayıncılık, 1994.

THE «GREEN ARCHITECTURE» DEFINITION DEVELOPMENT IN MODERN PROJECTING AND BUILDING

Mr. Sci. Khrystyna Katol

Lviv Polytechnic National University (Lviv, Ukraine)

Assoc.Prof. Dr. Denis ZERNOVSKI

University “International VISION University”, Gostivar, Republic of
Macedonia, denszerno@gmail.com

(1.01 Original scientific article)

ABSTRACT

The article examines the “Green architecture” notion development as a new stage in architecture development as exemplified by the current trends in design and construction of the “Green architecture” projects.

Keywords: “Green architecture”, ecological problem, vertical gardening, arborsculpture, botanical architecture, “green” building, “living” construction, self-restoring construction, small architectural forms, landscape theater

1. Setting of the problem

The ecologic problem nowadays has become the most actual in every man’s field of life. Mankind has become aware of saving natural resources and environment problems. The need of searching for new ways for solving these problems is present. Only providing greenery areas are not enough for this, the architecture development with modern «Green architecture» projecting tendencies use is important too. Architecture should take into account ecologic reality of our time and be able to support this development in the same time. The «Green architecture» may become one of the ways for solving a set of ecological problems.

2. Recent researches analysis

A lot of scientists proceed with researching the interaction of architecture and nature in their works. Many modern architects and designers use methods of involving natural elements into architecture. Such people are: Renzo Piano,

Friedensreich Hundertwasser, Andree Putman, Ralph Hancock, Jean-François Daures [2], Patrick Blank, Stanley Hart White and others. They have been using various ways of making vertical gardening and green roofs in their projects. However, there were people keen on and researching the idea of growing «living» constructions with fulfilling this into their projects: Axel Erlandson, Peter Cook, John Krubsack, Ferdinand Ludwig [3], Arthur Wiechula [4], Giuliano Mauri, Alessandro Rocca, Joachim Mitchell and others. The definition of the «Green architecture» has not yet achieved theoretical generalizing. Questions of methods and principles of the «Green architecture» are not fully reviewed in the scientific theoretic works yet.

At the National University «The Polytechnic of Lviv» at the architectural design chair the topics of landscape design and «Green architecture» of civilian objects and city spaces, landscape theaters are worked by: professor V. Proskuryakov, docent B. Goy, senior teacher U. Bogdanova, assistant Gumennyk. This has been depicted in many students' course and diploma works.

3. The article goal

To review main features of the «Green architecture» definition development in modern projecting and building with various examples of “green objects” projecting and building experience. To show that such architectural solutions make possible the creation of functionally-full and unique environment, interesting and attractive architectural object and in the same time they could enhance the ecology of surrounding environment.

4. Main material statement

The “Green architecture” is an art of forming space with means of natural landscape. The greenery is a main building material for such creation. With proper planning plants may become the material for most construction elements instead of the ones man build from metal and concrete.

The «Green architecture» integrates natural landscape into architecture with use of natural components for creating shapes, uniting architecture with nature. In such way the nature which is being pushed away from cities territories can be turned back into internal or external space of buildings and structures or create them with natural materials. [1]

Various parts of the World nowadays may have vertical gardening, «green» roofs, facades, balconies, terraces turned into gardens. The house gardening

was used by many famous architects and decorators in their projects, such as Renzo Piano and Andree Putman, Hundertwasser, Ralph Hancock and others. Vertical gardening is the «living” walls of Stanley Hart White, Patrick Blank, Jean-Francois Daures achieve more and more popularity worldwide and being used both for exteriors and interiors of various houses and structures projects.

The “Green architecture” feature is the implementation of plants - the living material. That is why it is always in the state of “movement” - growing and developing, always changing during the seasons cycle, temperature, light... The plant architecture is a good vector for biovariety too. The plant walls, terraces, green roofs have a great effect on the biologic passages effect which should be created in the city. [2]

Also, the various techniques are present today in order to create different objects and structures, small architectural shapes using living plants: pooktre, pleaching, nivaki, «trees on wallpapers», arbosculture or the «living sculpture», bi- oecture, botanic architecture and many more. So one may form various archways, gazebos, summer living quarters, furniture, objects of any shape. These methods and approaches for creating various shapes using trees are directed to making special shape for trunk and branches. No complicated technology or tools are required, only the imagination, patience and time. (il. 1)

Many people were keen on the idea of growing buildings with living trees; for example, gothic architecture is known to be created with German shrub plexus.

In year 1926 Arthur Wiechula has published in Germany the «Developing Houses from Living Trees” book [4]. The book reviewed the technique of creating multi-storey houses, bridges, towers and other architecture objects using living trees. Maybe then, in progress of writing this book the definition of “arbosculture” (latin «arbour” - a tree) has been created.

His idea is very simple: why do one need to grow a tree, chop it down, saw into parts and then build a fence or a shed with wooden planks if one may make the same fence directly with the wood itself. This makes possible not only the labor economy - in such way one may save the tree, including all of it’s living effects and in the same time - achieve a self-renewing structure. Wiechula thought that in such way one may build not only fences but sheds, supporting walls, bridges... (il. 2)

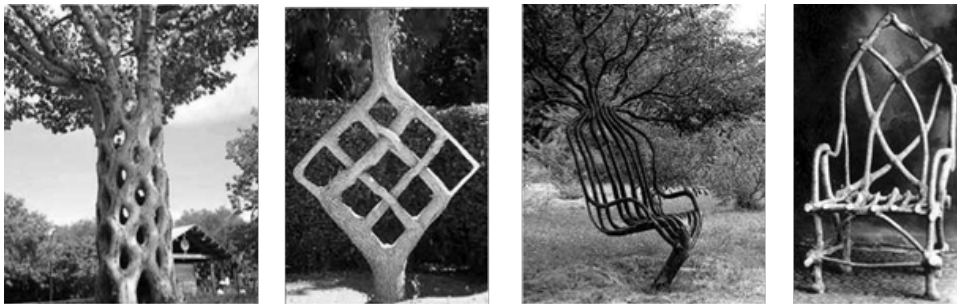
His work is rich with examples of possible buildings and offers (for example,

to use pop-lar trees which are capable to grow 2 meters high and 3 cm wide per year; to use trunk slashes for binding). But he could not try all his ideas practically. This action has been taken by the Neulohe company (Neulohe GmbH) in year 1930. It has detected some disadvantages and patented own way for connecting branches. This method is known with their name.

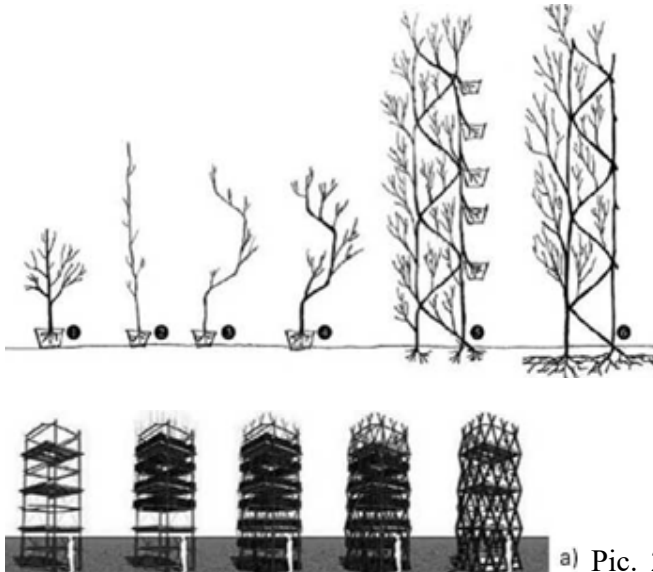
Since year 2004 the Modern architecture basics institute at Stuttgart university is working on the «building botanic». Their main idea is similar to Wiechula's one. [[5http://buntarh.livejournal.com/35202.html](http://buntarh.livejournal.com/35202.html)]

So according to historic descriptions and researches it is clear that wood may adapt to various outside loads and easily carry a role of bearing structural member without suffering any disadvantages or harm for itself. Arthur Wiechula did not build a full-value house with living trees but anyway his ideas were not lost. Contemporary designers managed to grow a gazebo with pipal trees at the Okinawa island Bio-park in Japan. All of its construction parts are fully alive and continue to grow. Columns are made of properly connected young pagodas which have grown and completely binded together. [[6http://any-site.ru/publication/arborsculpture](http://any-site.ru/publication/arborsculpture)]

But contemporary experimental “green building” has examples of multi-level structures too. Friedrich Ludwig's doctoral dissertation (Modern architecture basics institute at Stuttgart university) is focused on building a three-level tower with living white pussy-willows (*Salix Alba*). It has nine meters height



il. 1 Shapes using trees [3]: a) «The basket tree» at the Axel Erlandson's «Circus trees», California, USA; b) «Needle & Thread Tree» at the Axel Erlandson's «Circus trees»; c) Tree Chair grown by Peter Cook, 1998; d) John Krubsack's chair



a) Pic. 2 Living tower [7<http://www.dezeen.com/2011/10/25/the-patient-gardener-by-visiondivision/>]: a) Baubotanik-Turm, b) The principle of building green tower

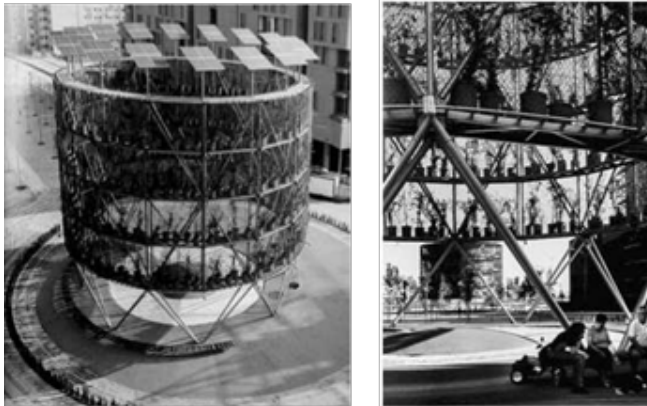


and about eight square meters of square. Currently the tower is made mostly of metal parts in order to support trees and direct their growth in needed direction.

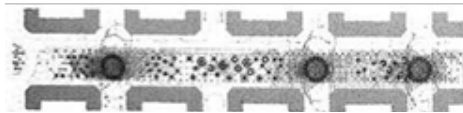
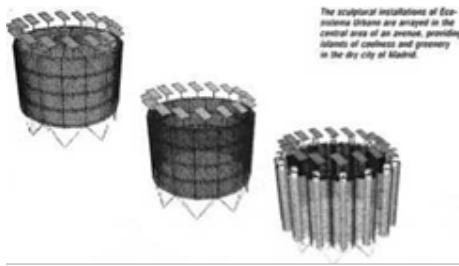
The tower made of plants has already been built in cooperation with Corne-

lius Hackenbraucht. (Neue Kunst am Ried) (© Ferdinand Ludwig, University of Stuttgart) Plants grow together in natural way but scientists made them to follow the pattern developed by Ludwig and his colleagues. Botanic builders have realized their constructions using ancient knowledge and using traditional methods of binding trees together. Thereby scientists could develop a way to connect thin branches and stems of one kind into a single organism. The goal of this project is to create the all-sufficient eco-structure with individual plants connected into a single organism and create a stable farm. Temporary framework and containers will be removed at the point when the living structure will become strong enough to carry the weight of both steel platforms and working weight. Pussy-willows would develop further forming green walls and ground would have a strong developing root system as a solid basis for the whole structure. [<http://www.dezeen.com/2011/10/25/the-patient-gardener-by-visiondivision/>] (il. 2)

Another example of a multi-level «green building» - the Ecoboulevard in Madrid. It was created by Ecosistema Urbano architects in year 2006. The architects said: «Proposition for Ecoboulevard in Vallecas city may be defined as an urban utilization operation. It requires



. 3 The proposal for the Ecoboulevard of Vallecas, Ecosistema Urbano Arquitectos, Madrid, Spain, 2006 [<http://www.dezeen.com/2011/10/25/the-patient-gardener-by-visiondivision/>]: a) Ecoboulevard of Vallecas; b) The round volume of pavilions house; c) The sculptural installations of Ecosistema Urbano are arrayed in the central area of an avenue, providing islands of coolness and greenery in the dry city of Madrid



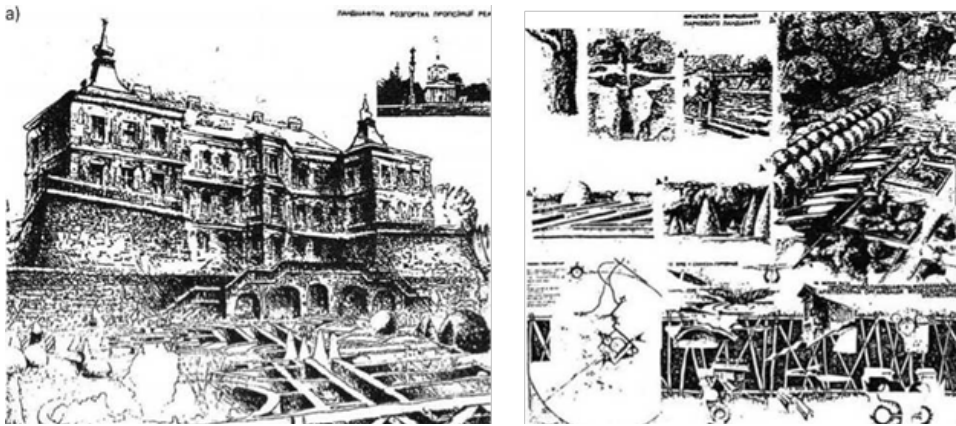
So learning the «Green architecture» experience and using it's contemporary tendencies is actual and well-timed world- wide and in Ukraine. Historical architecture and city-building in Ukraine are used to exist in harmony with nature, there are large areas of greenery in the country proofing this. But modern trends of city intense building over parks and green areas make nature to slowly disappear from cities.

At the National University «The Polytechnic of Lviv» architectural design chair topics of civilian objects and city spaces “Green architecture” are also being worked. This has been depicted in many students course and diploma works which numerous times became winners of international architecture projects contests.

At the year 1999 at the National University “Polytechnic of Lviv” the diploma work on topic “Architecture-image and functional solution for terrace parks of the Pidgoretsk palace (with mobile landscape elements and architecture- object environment development)” has been fulfilled by U. Bogdanova and N. Vasylykiv under supervision of professor V. Proskuryakov. (il. 4)

The project's main goal was to search for effective operative means of palace structure physical support and park complex environment. Also there was a proposition of developing various new functions which might be attractive for numerous visitors of the park complex.

The project's main architecture concept was defined as the mobility idea for the palace landscape, park space dynamics and possibility of fast transformation for it. Landscape is capable of harmonically forming mobile architecture-spatial



4 Architectural and landscape-image solution for terrace parks of the Pidgoretsk palace. Supervisor V. Proskuryakov, diploma of U. Bogdanova and N. Vasylykiv, year 1999 [10]: a) Architectural landscape elements, b) Arranging the theater stage space

environment and in the same time is an element of it and all of the squares, rampants, bridges, balconies, terraces, couloirs, stages. All these elements form flexible spacial environment which is always able to evolve depending on function-typology needs. If the main action is the theater then park terraces may be used as backdrops, portals, avant- and rearstages, scenes. And the alleyways are theatrical passages, couloirs. [12] So this project managed to create with means of landscape nearly first in Ukraine architecture- spacial environment which meets the requirements of projecting contemporary «Green architecture».

Another diploma work deserves special attention - it is completed by student Oksana Sinkevych at the AED chair under supervision of professor V. Proskuryakov and docent B. V. Goy and is called «The concept of architectural environment post extensive development in Lviv city» (il. 5). Some ideas of «green architecture» were also realized in it, but on a way different urbanistic level.

This project offered to take a look at ancient Ukrainian Lviv city's development potential in context of main futuristic ideas of XX-XXI centuries. In this way (according to tendency of city population decreasing) the project offers not to enlarge Lviv building spot and not to develop the polycentric idea (whic has been declared way back in the Soviet city general plan and serves as a basis for the new general plan which has been approved in year 2010). But to

make the developing a single general city center idea the highest priority one. Of course one should find new territories and areas for this. This project offers to use not only the resource of existing half-degraded housing in central part of the city and inefficient industrial areas, but the potential of the «High castle» and «Citadel» mountains which form a kind of a circle around the central part of Lviv city. These areas are proposed to be built with new multifunctional complexes. But taking into account the important ecologic role of these areas for the Lviv central part (since decadent parks are located here) authors offer to build there not the economically relevant tower- like buildings made of steel, glass and concrete but the «green hills» - multi-storey terrace-type houses. Such ones would have great greenery (the system of green roofs and terrace gardens), inter-connected with recreational gallery-like spaces and would be projected with priorities of energy saving and passive energy consuming (or even energy producing). These multifunctional complexes would be a harmonic visual continuation of existing landscape dominants and renew their important role in historical city- building core of the city (il. 12, a, b). [11]



il. 5. Parts of master's degree diploma work on topic "The post extensive development concept for architectural environment development in Lviv city», author O. Sinkevych, supervisors: professor V. Proskuryakov, docent B. Goy. General view of high-speed monorail and multifunctional complex "Green hill" at the High Castle mountain. [11]

5. Conclusion

The “Green architecture” development task for projecting and building consists of searching for proper place for plants (as a living material) among buildings which would be located in most effective living conditions and become useful and beautiful for surrounding environment while creating a harmonic connection with architectural structures.

The “Green overlay” enhances thermal efficiency, covers from rain, purifies air and replaces green plantations which would be destroyed while building houses and structures. The use of natural components in architecture forming might be different depending on volume-spatial, functional and constructive issue (interiors, internal yards, roofs, house facades, balconies, terraces, galleries, loggias, separate structures and objects, small architectural shapes, landscape theaters, etc.) All these natural elements use methods enhance aesthetic, psychological, planning, functional, energy efficient and constructive qualities of the building and its areas. Make possible to decrease noise level, make influence on temperature, refresh volume, make positive effect on people, improve mood, serve as a natural isolation.

The “Green architecture” longs for decreasing buildings negative influence on nature and provide only positive effect on current and next generation lives.

The “Green architecture” definition is long behind the bounds of landscape projecting only. Researching contemporary “green” objects projecting and building experience makes possible to make the following conclusions: the “green architecture” projecting is a new stage of modern architecture development based on principles of connecting natural components with architectural forming.

BIBLIOGRAPHY:

[1] Katola Kh. Contemporary tendencies of “Green architecture” projecting // The “Actual questions of modern science” conference materials (Kyiv city, October 24-25th 2014). — Kherson : Publishing house “Gelvetyka”, 2014. .- p.123-125

[2] Daures Jean-François , Architecture vegetale - Paris, Editions Eyrolles , 2012 - 249.

- [3] Tree shaping // [Electronic Resource]. - Mode of access: URL: http://en.wikipedia.org/wiki/Tree_shaping - Title from the screen.
- [4] Wiechula Arthur, Wachsende Hauser aus lebenden Bau- men entstehend (Developing Houses from Living Trees) - Verl. Naturbau-Ges, 1926- 320 p.
- [5] The architects riot! - Back to roots (The future of archi- tecture) 07 May 2007 // [Electronic Resource]. - Mode of access: URL: <http://buntarh.livejournal.com/35202.html> - Title from the screen.
- [6] Ecodesign sources // [Electronic Resource]. - Mode of access: URL: <http://anysite.ru/publication/arborsculpture> - Title from the screen.
- [7] «Living tower grow roots in German soil», Leonid Popov, 27th of August 2009 // [Electronic Resource]. - Mode of ac-cess: URL: <http://www.membrana.ru/particle/1455> - Title from the screen.
- [8] «A very special tree house», 04.02.2010 © BIOPRO Baden-Württemberg GmbH, Prof. Dr. Gerd de Bruyn Dipl. Ing. Ferdinand Ludwig // [Electro- nic Resource]. - Mode of access: URL: <http://www.bio-pro.de/magazin/index.html?lang=en&artikelid=/artikel/04762/index.html> - Title from the screen.
- [9] Philip Jodidio Green Architecture Now! - Cologne, Tas- chen, 2009- 416p.
- [10] V Proskuryakov The Ukrainian theater architecture : Space and action / V I. Proskuryakov ; National University “Polytechnic of Lviv”. - L. : Natio- nal University “Polytechnic of Lviv” publishing house; L. : Silver word, 2004. - 583 p.
- [11] B. Goy, O. Sinkevych The concept of post extensive development as a basis for urbanistic design of Ukrainian cities at the beginning of XXI century (with example of Lviv city / Prydniproviya science news. The “Architectu- re and city building” series: scientific-practical magazine - Dniprope- trovsk: PDABA, No. 3/ 2011.- P 72-77
- [12] Katola Kh. The “Green” architecture of university cam- puses // MES- Senger Architecture No. 793 of the National University “Polytechnic of Lviv” - Lviv: National University “Polytechnic of Lviv” publishing house, 2014. .- p.149-154

